

UTSKRIFT AV STYREPROTOKOLL

Styremøte i Drammen kommunale Pensjonskasse	Møte nr. 2	Dato 30.03.2017
---	---------------	--------------------

Tilstede:

Knut Ore, Margrethe Smith, Trond Julin, Arne H. Kristoffersen og John Ole Olsen.

Fra administrasjonen:

Wenche Øverås. Hun forlot møtet under behandling av sak 13/2017.

Revisor Thor-Henning Bråthen var til stede under behandling av sakene 10 - 13/2017.

Ansvarshavende aktuar Johann Despriée og finansiell rådgiver Andreas Thorsen var til stede under behandling av sakene 10 - 12/2017.

Referent:

Wenche Øverås

Møtet ble holdt på pensjonskassens møterom i Bragernes Torg 4, Drammen.

Innkalling ble sendt ut 22.03.17.

Møtet ble ledet av styrets nestleder. Møtet ble satt kl. 10.30.

Det fremkom ingen merknader til innkallingen eller forslag til dagsorden.

Ingen habilitetsutfordringer ble ansett å foreligge ut fra fastsatt agenda.

10/2017 Årsregnskap for 2016

Styret fattet følgende enstemmige vedtak:

«Årsregnskapet for 2016 med noter, kontantstrømanalyse og oppstilling av endring i egenkapital godkjennes.»

11/2017 Styrets beretning for 2016

Styret fattet følgende enstemmige vedtak:

«Styret godkjenner det fremlagte forslag til styrets beretning for 2016.»

Drammen, 30.03.17

Wenche Øverås
Direktor

TEKNISK REGNSKAP

Premieinntekter	NOTER	2016	2015
Forfalte premier, brutto	2,14	281 395 964	294 047 965
- Avgitte gjenforsikringspremier		-200 000	0
<i>Sum premieinntekter for egen regning</i>		<u>281 195 964</u>	<u>294 047 965</u>
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen			
Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	3	59 156 642	67 617 667
Netto driftsinntekt fra eiendom	15	13 418 758	11 929 795
Verdiendringer på investeringer	15,25	160 281 027	-3 815 772
Realisert gevinst og tap på investeringer	23,24	5 994 396	43 864 035
<i>Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen</i>		<u>238 850 823</u>	<u>119 595 725</u>
Andre forsikringsrelaterte inntekter	5	<u>715 984</u>	<u>820 264</u>
Pensjoner mv.			
Utbetalte pensjoner mv.	4	-132 780 760	-128 342 309
<i>Sum pensjoner mv.</i>		<u>-132 780 760</u>	<u>-128 342 309</u>
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser			
Endring i premiereserve mv.	32	-174 253 167	-219 201 916
Endring i tilleggsavsetninger		-27 692 863	-23 650 359
Endring i kursreguleringsfond	22	-120 751 319	9 909 786
Endring i premiefond	14	-3 366 920	-3 596 890
<i>Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelsene - kontraktsfastsatte forpliktelser</i>		<u>-326 064 269</u>	<u>-236 539 379</u>
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser			
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	16	<u>-17 138 599</u>	<u>0</u>
Forsikringsrelaterte driftkostnader			
Forvaltningskostnader	8	-3 117 133	-1 598 290
Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	6,7	-8 430 530	-10 478 641
<i>Sum forsikringsrelaterte driftkostnader</i>		<u>-11 547 664</u>	<u>-12 076 931</u>
Andre forsikringsrelaterte kostnader		<u>0</u>	<u>0</u>
Resultat av teknisk regnskap	16	<u>33 231 480</u>	<u>37 505 335</u>

IKKE TEKNISK REGNSKAP

		2016	2015
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen			
Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	3	5 658 516	5 622 404
Netto driftsinntekt fra eiendom	15	1 283 546	991 961
Verdiendringer på investeringer	15,25	15 331 377	-317 281
Realisert gevinst og tap på investeringer	24	573 383	3 647 291
<i>Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen</i>		<u>22 846 822</u>	<u>9 944 375</u>
Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen			
Forvaltningskostnader	8	-465 880	-132 898
Andre kostnader	9	-654 996	-736 389
<i>Sum forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen</i>		<u>-1 120 876</u>	<u>-869 287</u>
Resultat av ikke-teknisk regnskap	16	<u>21 725 946</u>	<u>9 075 088</u>
Resultat før skattekostnader	16	<u>54 957 429</u>	<u>46 580 423</u>
Skattekostnader	10	<u>-7 557 349</u>	<u>-9 582 525</u>
Resultat før andre resultatkomponenter	16	<u>47 400 078</u>	<u>36 997 898</u>
Andre resultatkomponenter			
Aktuarielle gev. og tap på ytelsesbaserte pensjonsord. - ytelser til ansatte	11	1 214 085	1 576 077
Skatt på andre resultatkomponenter	10	-303 521	-394 019
TOTALRESULTAT		<u>48 310 642</u>	<u>38 179 956</u>
Disponering av resultat før andre resultatkomponenter			
Til opptjent egenkapital		29 567 742	36 997 900
Til risikoutjevningfond		17 832 336	

EIENDELER

EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN

		2016	2015
Investeringer			
Bygninger og andre faste eiendommer			
Investeringseiendommer	15	22 954 382	18 846 128
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
Investeringer som holdes til forfall	18	11 247 403	15 970 451
Utlån og fordringer	27	1 633 599	1 906 986
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	20,23	108 393 780	94 600 332
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	19,23	238 236 204	213 029 815
Utlån og fordringer	21	4 946 046	14 902 960
Finansielle derivater	19,23	345 565	921 603
Sum investeringer		387 756 979	360 178 275
Fordringer			
Fordringer knyttet til premieinntekter		8 248 661	0
Andre fordringer	26	69 951	181 424
Sum fordringer		8 318 612	181 424
Andre eiendeler			
Kasse, bank		3 749 030	3 345 718
Sum andre eiendeler		3 749 030	3 345 718
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter			
Forskuddsbetalte kostnader		618 378	407 874
Sum forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		618 378	407 874
SUM EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN		400 443 001	364 113 291

EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJEN

Investeringer i kollektivporteføljen			
Bygninger og andre faste eiendommer			
Investeringseiendommer	15	247 045 618	201 153 872
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
Investeringer som holdes til forfall	18	121 049 725	170 460 375
Utlån og fordringer	27	17 581 549	20 354 183
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	20,23	1 166 583 699	1 009 715 234
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	19,23	2 564 007 569	2 273 770 557
Utlån og fordringer	21	53 231 620	159 066 525
Finansielle derivater	20,23	3 719 134	9 836 719
Sum investeringer i kollektivporteføljen		4 173 218 912	3 844 357 465
SUM EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJEN		4 173 218 912	3 844 357 465
SUM EIENDELER		4 573 661 914	4 208 470 756

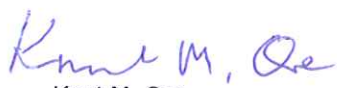
Drammen kommunale Pensjonskasse

EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE

		2016	2015
Innskutt egenkapital			
Innskudd kjernekapital	28	100 700 000	90 700 000
Sum innskutt egenkapital		<u>100 700 000</u>	<u>90 700 000</u>
Opptjent egenkapital			
Risikoutjevningfond	29	47 994 800	30 162 464
Annen opptjent egenkapital	22,29	223 855 040	193 376 737
Sum opptjent egenkapital		<u>271 849 840</u>	<u>223 539 201</u>
Ansvarlig lånekapital mv.			
Evigvarende ansvarlig lånekapital	30	35 500 000	35 500 000
Sum ansvarlig lånekapital mv.		<u>35 500 000</u>	<u>35 500 000</u>
Forsikringsforpliktelser - kontraktfastsatte forpliktelser			
Premiereserve mv.	32	3 428 058 074	3 253 804 907
Tilleggsavsetninger	16	141 343 222	113 650 359
Kursreguleringsfond	22	399 145 123	278 393 804
Premiefond	14	156 677 694	168 345 930
Sum forsikringsforpliktelser - kontraktfastsatte forpliktelser		<u>4 125 224 113</u>	<u>3 814 195 000</u>
Avsetninger for forpliktelser			
Pensjonsforpliktelser	11	2 723 496	4 088 371
Forpliktelser ved periodeskatt	10	283 476	141 241
Forpliktelser ved utsatt skatt	10	21 730 515	14 249 814
Sum avsetninger for forpliktelser		<u>24 737 487</u>	<u>18 479 426</u>
Forpliktelser			
Andre forpliktelser	12	14 981 416	25 697 525
Sum forpliktelser		<u>14 981 416</u>	<u>25 697 525</u>
Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter			
Påløpte kostnader	13	669 058	359 604
Sum påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter		<u>669 058</u>	<u>359 604</u>
SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE		<u>4 573 661 914</u>	<u>4 208 470 756</u>

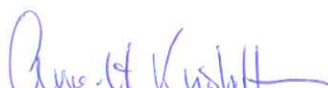
Drammen, 30.mars 2017

Styret for Drammen kommunale Pensjonskasse

Knut M. Ore
Styreleder

Margrethe Smith
Nestleder

Trond Julin

Arne H. Kristoffersen

John Ole Olsen

Wenche Øverås
Direktør

Oppstilling av endring i egenkapital

(hele 1000 kr)	Selskaps- kapital	Risikoutjevn- ingsfond	Annen opptjent egenkapital		Sum
			Annen opptjent egenkapital	Fond for urealiserte gevinster	
Egenkapital 31. desember 2014	80 700	30 162	132 317	22 879	266 058
Innskutt kjernekapital	10 000				10 000
Resultat for andre resultatkomponenter			36 472	526	36 998
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger - ytelser til ansatte			1 576		1 576
Skatt på andre resultatkomponenter			(394)		(394)
Egenkapital 31. desember 2015	90 700	30 162	169 971	23 405	314 239
Innskutt kjernekapital	10 000				10 000
Resultat for andre resultatkomponenter			16 407	13 161	47 400
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger - ytelser til ansatte		17 832	1 214		1 214
Skatt på andre resultatkomponenter			(304)		(304)
Egenkapital 31. desember 2016	100 700	47 995	187 289	36 566	372 550

Fra oppstillingsplanen

KONTANTSTRØMSANALYSE

	2016	2015
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter		
Innbetalte premier	255 698 663	250 240 472
Utbetalte pensjoner	-146 552 705	-152 537 408
Innbetalte refusjoner iht overføringsavtalen	14 182 350	14 193 841
Utbetalinger til andre leverandører av varer og tjenester	-3 914 796	-5 285 513
Utbetalinger til ansatte, arbeidsgiveravgift og sosiale omkostninger	-4 559 922	-4 202 800
Utbetaling av inntekts- og formuesskatter	-237 934	-172 900
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	114 615 656	112 235 693
Kontantstrømmer fra finansielle eiendeler		
Netto innbetaling fra bygninger og fast eiendom	-5 047 008	12 921 444
Netto innbetaling av lån fra medlemmer m.v.	3 060 006	1 099 302
Netto inn/utbetaling ved salg/kjøp av aksjer og andeler	-61 619 973	-77 011 833
Netto inn/utbetaling ved salg/kjøp/innfrielse av obligasjoner, sertif. m.v	-225 377 872	-32 011 833
Innbetaling av renter	60 804 621	71 075 450
Utbetaling av renter og forv. honorar	-4 219 861	-2 523 735
Innbetaling av utbytte	7 121 249	8 686 956
Netto kontantstrøm fra finansielle eiendeler	-225 278 839	-17 846 272
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter		
Innbetaling av kjernekapitalinnskudd	10 000 000	10 000 000
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	10 000 000	10 000 000
Netto endring i kasse, bank	-100 663 183	104 389 421
Beholdning kasse, bank pr. 01.01.	162 589 880	58 200 459
Beholdning av bankinnskudd, kontanter og lignende pr. 31.12. *)	61 926 696	162 589 880

*) Beholdning pr. 31. desember er presentert i balansen på linje "Kasse, bank" med tkr 3 749, "Utlån og fordringer" under finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi for selskapsporteføljen med tkr 4 946 og tilsvarende for kundeporteføljen med tkr 53 232.

Noter til regnskapet 2016

Note 1 Regnskapsprinsipper

Regnskapet for 2016 er avlagt i henhold til Lov om årsregnskap (regnskapsloven) og Forskrift for årsregnskap av 20. desember 2011 om regnskap for pensjonsforetak.

Vesentlige regnskapsprinsipper

Investerings eiendom

Investerings eiendom består av eiendom (tomt, bygning eller begge deler) som benyttes for å opptjene leieinntekter, for verdistigning på kapital eller begge deler. Investerings eiendommer regnskapsføres til virkelig verdi. Virkelig verdi tilsvarer antatte markedsverdier, uten fradrag for transaksjonsutgifter ved et eventuelt salg. Endringer i virkelig verdi resultatføres i den perioden det oppstår.

Det skal foretas en årlig vurdering av hvorvidt de bokførte verdier er høyere eller lavere enn virkelig verdi (markedsverdi) som forventes å ikke være av forbigående art. Vurdering av virkelig verdi baseres på en takst foretatt av en uavhengig takstmann/foretak, som er kvalifisert og har ustrakt erfaring med området og type eiendom som verdsettes. Verdsettelsen er basert på en neddiskontering av summen av netto årlige leieinntekter med et avkastningskrav som reflekterer risiko i netto kontantstrømmer.

Finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter innenfor virkeområdet til IAS 39 klassifiseres i følgende kategorier: Virkelig verdi med verdiendringer over resultatet, holde til forfall, utlån og fordringer, tilgjengelig for salg og andre forpliktelser.

Finansielle instrumenter til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet

Finansielle instrumenter som i første rekke holdes med formål om å selge eller kjøpe tilbake på kort sikt, finansielle instrumenter som inngår i en portefølje av identifiserte instrumenter som er styrt sammen og hvor det beviselig er spor av kortsiktig gevinstrealisering, eller derivater som ikke er utpekt som sikringsinstrumenter, er klassifisert som holdt for handelsformål. Disse instrumentene inngår i kategorien finansielle instrumenter regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet, sammen med finansielle instrumenter som kvalifiserer for, og er utpekt som, instrumenter regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer mot resultatet.

Investeringer holdt til forfall

Finansielle eiendeler med faste eller bestembare kontantstrømmer og bestemt innløsningsdato, hvor pensjonskassen har intensjon om og evne til å holde investeringen til forfall, er klassifisert som investeringer holdt til forfall. Unntaket er de instrumentene som virksomheten utpeker som til virkelig verdi med verdiendringer mot resultatet eller tilgjengelig for salg, eller som møter kriteriene for å inngå i kategorien utlån og fordringer.

Utlån og fordringer

Finansielle eiendeler med faste eller bestembare kontantstrømmer, som ikke er notert i et aktivt marked, er klassifisert som utlån og fordringer. Unntaket er de instrumenter som pensjonskassen har utpekt som til virkelig verdi med verdiendringer mot resultatet eller som tilgjengelig for salg.

Tilgjengelig for salg

Alle andre finansielle eiendeler er klassifisert som tilgjengelig for salg.

Andre forpliktelser

Finansielle forpliktelser som ikke faller inn i kategorien holdt for handelsformål og som ikke er utpekt som til virkelig verdi med verdiendringer mot resultatet er klassifisert som andre forpliktelser.

Prinsipper for regnskapsføring

Investeringer holdt til forfall, lån og fordringer og andre forpliktelser regnskapsføres til amortisert kost. Finansielle instrumenter klassifisert som tilgjengelig for salg og holdt for handelsformål er regnskapsført til virkelig verdi, som observert i markedet på balansedagen, uten fradrag for kostnader knyttet til salg.

Gevinst eller tap som følge av endringer i virkelig verdi på finansielle investeringer klassifisert som tilgjengelig for salg blir regnskapsført som andre resultatkomponenter inntil investeringen avhendes. Ved avhendelse blir akkumulert gevinst eller tap på det finansielle instrumentet som tidligere er regnskapsført mot egenkapitalen reversert, og gevinst eller tap blir resultatført.

Endringer i virkelig verdi på finansielle instrumenter klassifisert som holdt for handelsformål, eller som er utpekt som til virkelig verdi med verdiendringer mot resultatet, resultatføres og presenteres under netto inntekter fra investeringer.

Finansielle derivater som ikke er regnskapsført som sikringsinstrumenter vurderes til virkelig verdi. Endringer i virkelig verdi resultatføres løpende.

Nedskrivning av finansielle eiendeler

Finansielle eiendeler vurdert til amortisert kost nedskrives når det ut fra objektive bevis er sannsynlig at instrumentets kontantstrømmer er blitt påvirket i negativ retning av en eller flere begivenheter som har inntrådt etter førstegangs regnskapsføring av instrumentet. Nedskrivningsbeløpet resultatføres. Dersom årsaken til nedskrivningen i en senere periode bortfaller, og bortfallet kan knyttes objektivt til en hendelse som skjer etter at verdifallet er innregnet, reverseres den tidligere nedskrivningen. Reverseringen skal ikke resultere i at den balanseførte verdien av den finansielle eiendelen overstiger beløpet for det som amortisert kost ville ha vært dersom verdifallet ikke var blitt innregnet på tidspunktet da nedskrivningen blir reversert. Reversering av tidligere nedskrivning presenteres som inntekt.

Finansielle eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg nedskrives når det er objektive indikasjoner på at eiendelen har falt i verdi.

Valuta

Poster i valuta omregnes til norske kroner med balansedagens valutakurs. Valutaterminer er regnskapsført til virkelig verdi (se over). Valutaterminer benyttes til å sikre finansielle omløpsmidler, og er regnskapsmessig klassifisert sammen med underliggende.

Forsikringsmessige avsetninger

Premiereserve

Premiereserven utgjør den forsikringstekniske kontantverdien av pensjonsrettigheter som er opptjent på beregningstidspunktet. Denne beregnes av pensjonskassens aktuar. Pensjonskassen er forsikringsteknisk fullfinansiert. Dette innebærer at premiereserven gir full dekning for verdien av de påløpte pensjonsforpliktelser.

DKP anvender en dynamisk dødelighetstariff, K2013, og er fullfinansiert i tråd med denne.

Administrasjonsreserven skal i prinsippet gi dekning for fremtidige administrasjonskostnader, som vil påløpe dersom pensjonskassen blir avvirket og ikke lenger kan finansiere administrasjonskostnadene gjennom kundenes løpende premiebetaling. Det er ikke adgang til å redusere den balanseførte administrasjonsreserven på annen måte enn ved å dekke årets administrasjonskostnader knyttet til løpende pensjonsutbetalinger.

Erstatningsavsetningen skal dekke pensjonskassens forventede erstatningsutbetalinger for forsikringstilfeller som ved regnskapsårets utgang ikke er oppgjort av, eller meldt til, pensjonskassen. Erstatningsavsetningen skal bare tilsvare midler som ville ha kommet til utbetaling i regnskapsåret, dersom erstatningstilfellet var ferdigbehandlet.

Tilleggsavsetninger

Tilleggsavsetninger er fordelt til kundene med betinget virkning, og kan anvendes til dekning av eventuelt avkastningsunderskudd sett i forhold til garantert rente. Eventuell negativ avkastning kan ikke dekkes av tilleggsavsetninger.

Premiefond

Premiefondet inneholder forskuddsbetalte premier og eventuelle overskuddsmidler som fordeles til den enkelte kundes premiefond. Kundene har krav på 2,0 prosent avkastning. Premiefondsmidler kan benyttes til dekning av fremtidige premier.

Risikoutjevsningsfondet

Risikoutjevsningsfondet har som formål å absorbere svingninger i resultatet av forsikringsvirksomheten over tid.

Risikoutjevsningsfondet kan bare benyttes til å styrke avsetningen til premiereserve vedrørende risiko knyttet til person.

Pensjonsforpliktelser egne ansatte

Pensjonskassens ansatte omfattes av pensjonskassens kollektive pensjonsordning på lik linje med andre medlemmer. Pensjonsordningen er ytelsesbasert i henhold til tariffavtalen i kommunal sektor. Den tilfredsstiller kravene i Lov om obligatorisk tjenstepensjon.

Ytelsesbaserte pensjonsordninger regnskapsføres i henhold til IAS 19. Brutto pensjonsforpliktelse vurderes til nåverdien av fremtidige pensjonsytelser, som regnskapsmessig anses opptjent på balansedagen. Pensjonsmidler vurderes til virkelig verdi på balansedagen.

Når forpliktelsens nåverdi og virkelig verdi av pensjonsmidlene beregnes på balansetidspunktet, kan det oppstå gevinster og tap som resultat av endringer i forsikringsmessige forutsetninger og faktiske effekter. Forsikringsmessige gevinster og tap innregnes løpende i totalresultatet under andre resultatkomponenter.

Endring i ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser som skyldes endringer i pensjonsplaner, fordeles over antatt gjennomsnittlig gjenværende opptjeningsstid.

Skatt

Pensjonskasser skattlegges etter samme regelverk som gjensidige livsforsikringsselskaper.

Skattekostnad består av betalbar inntektsskatt, betalbar formuesskatt og endring i utsatt skatt. Utsatt skatt/skattefordel er beregnet på forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi på eiendeler og gjeld.

Utsatt skatt/skattefordel beregnes etter skattesatsen som forventes å gjelde for midlertidige forskjeller når de blir reversert, basert på gjeldende lover og regler på rapporteringstidspunktet.

Utsatt skattefordel er regnskapsført når det er sannsynlig at pensjonskassen vil ha tilstrekkelige skattemessige overskudd i senere perioder til å nyttiggjøre skattefordelen. Pensjonskassen regnskapsfører tidligere ikke regnskapsført utsatt skattefordel i den grad det er blitt sannsynlig at pensjonskassen kan benytte seg av den utsatte skattefordelen. Likeledes vil pensjonskassen redusere utsatt skattefordel i den grad pensjonskassen ikke lenger anser det som sannsynlig at det kan nyttiggjøre seg av den utsatte skattefordelen.

Pensjonskassen ilegges 0,15 % formuesskatt av ligningsmessig nettoformue. Utsatt skatt og utsatt skattefordel føres opp til nominell verdi i balansen.

Fritaksmetoden er for pensjonskassen kun gjeldende for investeringer i selskapsporteføljen. Den andel av realisert gevinst eller tap som tilordnes ikke-teknisk regnskap på investeringer innenfor fritaksmetoden, behandles som permanent forskjell og er ikke skattepliktig. Det beregnes ikke utsatt skatt eller utsatt skattefordel på urealiserte gevinster eller tap på den andel som tilordnes selskapsporteføljen.

Transaksjoner med nærstående parter

Ved utgangen av 2016 hadde følgende foretak forsikringsavtale med DKP:

1. Drammen kommune
 - Drammen Drift KF
 - Drammen Eiendom KF
 - Drammen Parkering KF
 - Drammen Kjøkken KF
 - Drammensbadet KF
2. Drammen Fjernvarme AS
3. Drammen Kino AS
4. Glitrevannverket IKS
5. Drammensregionens Brannvesen IKS
6. Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS
7. Legevakta i Drammensregionen IKS
8. Vestviken 110 IKS
9. Drammensregionens interkommunale Havnevesen
10. Drammen Kirkelige Fellesråd
11. Drammen kommunale Pensjonskasse

Pensjonskassen har kun transaksjoner med nærstående parter som kan knyttes opp til foretak som pensjonskassen har forsikringskontrakter med. Dette gjelder primært premieinntekter og utestående fordringer.

Inndeling av forvaltningskapitalen

Pensjonskassens forvaltningskapital er delt inn i en kollektivportefølje (kundeportefølje) og en selskapsportefølje. Kundeporteføljen består av eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetninger, som skal dekke de kontraktsfastsatte forpliktelser. Selskapsporteføljen består av eiendeler, som motsvarer selskapets ansvarlige kapital og eventuell annen gjeld enn forsikringsforpliktelsene. Pensjonskassen har valgt en felles kapitalforvaltning av selskaps- og kollektivporteføljen.

Endring av anvendelse av prinsipper for fordeling av kostnader

Driftskostnader fordeles på forvaltningskostnader og forsikringsrelaterte administrasjonskostnader. Forvaltningskostnadene fordeles også på portefølje (kollektiv/ selskap).

I samråd med ansvarshavende aktuar er det utarbeidet en metode for å fordele kostnader: En modell som består i at kostnader anvendes til aktiviteter og deretter videre til porteføljene (selskap/kollektiv), basert på hvor mye disse porteføljene fungerer som en kostnadsdriver for de ulike aktivitetene.

Metoden innebærer tre trinn:

- Identifisere aktivitetene, samt kostnader som er forbundet med dem.
- Bestemme kostnadsdriver(e) og beregne en sats for hver kostnadsdriverenhet (fordelingsnøkler).
- Kalkulere kostnaden(e) pr. portefølje.

Effekten av ovennevnte fordelingsprinsipper fremkommer i regnskapsoppstillingen; for forsikringsrelaterte administrasjonskostnader og forvaltningskostnader i kollektivporteføljen, samt for forvaltningskostnader i selskapsporteføljen.

Note 2 Forfalte premier, brutto

(hele 1000 kr)	2016	2015
Arbeidsgiverpremie 12,00 % (12,00 % i 2015)	158 792	193 950
Reguleringspremie:		
Innbetalt reguleringspremie	53 600	63 452
Belastet reguleringspremie fra premiefond	40 193	22 040
Medlemspremie 2 % 1)	28 812	28 104
Premie for ikke forsikringsbare tilfeller	0	-13 498
Sum	281 396	294 048

1) Ansatte trekkes 2 % av sin bruttolønn.

Note 3 Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler

(hele 1000 kr)	2016		2015	
	Kollektiv	Selskap	Kollektiv	Selskap
Renteinntekter fra:				
Pantelån	514	49	674	56
Obligasjoner m.m.	51 847	4 959	58 099	4 831
Bank	122	12	276	23
Utbytte aksjer	6 674	638	8 569	712
Sum	59 157	5 659	67 618	5 622

Note 4 Utbetalte pensjoner mv.

(hele 1000 kr)	2016	2015
Direkte utbetalte pensjoner		
Alderspensjon	86 793	82 561
Uførepensjon	15 947	16 301
Etterlattepensjon	14 371	14 288
Barnepensjon	1 134	1 091
Midlertidig uføre	5 968	6 114
Utbetalte pensjoner overføringsavtalen	10 277	8 980
AFP 62-64 år 1)	16 729	14 084
AFP 65 år	12 472	13 197
Sum direkte utbetalte pensjoner	163 690	156 618
Refusjon AFP 62-64 år	-16 729	-14 084
Refusjon fra NAV, pensjonskontoret	0	0
Sum mottatte refusjonspensjoner	-14 180	-14 192
Sum refusjoner	-30 909	-28 276
Sum utbetalte pensjoner.mv.	132 781	128 342

1) AFP 62-64 år er en ordning DKP administrerer for arbeidsgiverne. Ordningen dekkes fullt ut av arbeidsgiver, og får dermed ingen resultateffekt.

Note 5 Andre forsikringsrelaterte inntekter

(hele 1000 kr)	2016	2015
Renteinntekter bankinnskudd	716	820
Sum	716	820

Note 6 Ytelser og lån til ledende ansatte mm.

(hele 1000 kr)	Lønn	Naturallytelser	Pensjon	Sum
Direktør Wenche Øverås 1)	592	4	75	671

Styrehonorar :

Knut M. Ore		113,5		
Margrethe Smith		63,0		
Trond Julin		63,0		
Arne H. Kristoffersen	(f.o.m.16.06.16)	31,5		
John Ole Olsen	(f.o.m.16.06.16)	31,5		
Elin Kvarekval Edvardsen	(t.o.m.15.06.16)	31,5		
Runar Hauglum	(t.o.m.15.06.16)	31,5		
Vararepresentanter		1,8		
		367,3		

1) Representerer ytelser til direktør tilsvarende 50 % stilling.

Lån og sikkerhetsstillelse til direktør og styremedlemmer

(hele 1000 kr)

Direktør	0
Styremedlemmer	0

Lån kan gis direktør, styremedlemmer og ansatte i pensjonskassen på ordinære medlemsvilkår.

Note 7 Administrasjonskostnader

(hele 1000 kr)	2016	2015
Kostnader vedrørende lokaler 1)	608	628
Lønn og andre personalkostnader	4 455	4 486
Andre administrasjonskostnader	5 316	5 242
Revisjonskostnader 2)	333	370
Honorar til aktuar	840	991
Honorar til finansiell rådgiver	462	491
Sum	12 014	12 208

Herav:

Forsikringsrelaterte kostnader	8 431	10 479
Forvaltningskostnader (note 8)	3 583	1 731

- 1) Leieavtalen for DKPs kontorlokaler løper frem til 1. november 2021. Leiekostnaden utgjør 412 380 kroner.
- 2) I 2016 utgjør honorar til revisor 332 825 kroner. Herav er ordinær revisjon 222 500 kroner, andre attestasjonstjenester 23 500 kroner, skatterådgivning 45 125 kroner, og andre tjenester utenfor revisjon 41 450 kroner. Alle beløp er inkl. mva.

Ved utløpet av 2016 hadde pensjonskassen 5 fast ansatte medarbeidere. Som følge av kjøp/salg av tjenester fra/til Buskerud fylkeskommunale pensjonskasse utgjør bruk av personalressurser 4,1 årsverk.

Pensjonskassens ansatte er med i den kollektive pensjonsordningen på lik linje med andre medlemmer av pensjonskassen.

Note 8 Forvaltningskostnader

(hele 1000 kr)	2016	2015
Forvaltningskostnader *)	3 583	1 731
Sum	3 583	1 731

Herav:

Kollektivporteføljen	3 117	1 598
Selskapsporteføljen	466	133

*) Herav ren diskresjonær forvaltning i 2016 i kollektivporteføljen 1 389 017 kroner, og i selskapsporteføljen 132 864 kroner. I 2015 var tilsvarende beløp 1 515 873 kroner og 126 045 kroner.

Note 9 Andre kostnader under selskapsporteføljen

(hele 1000 kr)	2016	2015
Renteutgifter ansvarlig lånekapital	654	736
Rentekostnader skatt	1	0
Sum	655	736

Note 10 Skattekostnader

(hele 1000 kr)	2016	2015
Beregning av inntektsskatt:		
Resultat før skattekostnad	54 957	46 580
Til(-)/fra (+) risikoutjevningssfond	-17 832	0
Avvik i beregnet skatt tidligere år	-60	-1
Permanente forskjeller	42	26
Forskjeller deltagerlignede selskaper	1 757	-33
Aksjeutbytte skattefritt	0	-146
Gevinst (-) / Tap (+) ved salg av aksjer og aksjefond, innenfor fritaksmetoden	-264	-3 351
Urealisert gevinst (-) / tap (+) aksjer og aksjefond innenfor fritaksmetoden	-9 891	-4 177
Endring resultatførte midlertidige forskjeller	-171 515	5 342
Årets skattegrunnlag	-142 807	44 241
Fremføring av underskudd / anvendelse av fremførbart underskudd (-)	142 807	-44 241
Skattegrunnlag	-	-
Beregnet inntektsskatt (25 %/ 27 %)	-	-

Spesifikasjon av midlertidige forskjeller:

Bygninger	149 745	102 402
Urealisert gevinst / tap (-) obligasjoner og andre finansielle instrumenter	382 967	267 882
Forskjeller deltagerlignede selskaper	21 469	12 533
Pensjonsforpliktelse egen ansatte	-2 723	-4 088
Fremførbart underskudd	-464 535	-321 729
Sum midlertidige forskjeller	86 922	57 001
Utsatt skatt/ utsatt skattefordel (-) pr. 31.12. (25 % / 27 %)	21 731	14 250

Årets skattekostnad på resultat før andre resultatkomponenter :

For lite/ for mye(-) betalt /avsatt betalbar og formuesskatt tidligere år	97	47
Formueskatt	283	141
Betalbar skatt på årets resultat	0	0
Endring utsatt skatt	7 177	10 503
Endring utsatt skatt som følge av endring skattesats fra 27 % til 25 %	-	-1 108
Sum skattekostnad på resultat før andre resultatkomponenter	7 557	9 583

Skatt på andre resultatkomponenter innregnet i totalresultatet:

Endring i utsatt skatt på actuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte ordninger -ytelser til ansatte	304	426
Endring i utsatt skatt på actuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte ordninger -ytelser til ansatte som følge av endring skattesats fra 27 % til 25 %	-	-32
Endring i utsatt skatt på actuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte ordninger -ytelser til ansatte	304	394

Forpliktelser ved periodeskatt i balansen fremkommer slik :

Formueskatt	283	141
Betalbar skatt	0	0
Utsatt skatt	21 731	14 250
Sum forpliktelser ved periodeskatt	22 014	14 391

Note 11 Pensjonskostnader egne ansatte

DKP er pliktig til å ha tjenstepensjonsordning for sine ansatte som tilfredsstiller lov om obligatorisk tjenstepensjon (OTP). Pensjonskassens ansatte omfattes av pensjonskassens kollektive pensjonsordning på lik linje med andre medlemmer. Pensjonsordningen er ytelsesbasert i henhold til tariffavtalen i kommunal sektor. Den tilfredsstiller kravene i Lov om obligatorisk tjenstepensjon. Pensjonsordningen gir rett til definerte fremtidige ytelser, avhengig av antall opptjeningsår og lønnsnivå ved oppnådd pensjonsalder. Den kollektive ordningen omfatter 17 personer, hvorav 5 er aktive, 6 er fratrådte og 6 er pensjonister.

Forutsetninger	31.12.16	31.12.15
Diskonteringsrente	2,60 %	2,70 %
Forventet lønnsøkning	2,50 %	2,50 %
Forventet økning G	2,25 %	2,25 %
Forventet pensjonsregulering	1,50 %	1,50 %
Antatt langsiktig avkastning	2,60 %	2,70 %
Dødelighetstabell	K2013	K2013
Brutto pensjonsforpliktelse	2016	2015
IB pensjonsforpliktelse 01.01.	16 822 340	19 261 018
+ Rentekostnad av IB	454 203	443 003
- Rentekostnad på pensjonsutbetalinger	-4 326	-4 144
+ Årets pensjonsopptjening (inkl. rente)	558 172	630 954
- Pensjonsutbetalinger (faktisk)	-320 480	-360 305
+ Planendring	0	0
+/- Estimatavvik	274 793	-3 148 186
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12.	17 784 702	16 822 340

Pensjonsmidler	2016	2015
IB pensjonsmidler 01.01.	13 239 194	14 512 548
+ Avkastning på IB	357 458	333 789
+ Avkastning på årets inn-/utbetalinger	6 158	1 816
+ Innbetalinger (faktisk)	776 587	518 220
-Pensjonsutbetalinger (faktisk)	-320 480	-360 305
+/- Estimatavvik	1 439 054	-1 766 874
Virkelig verdi pensjonsmidler 31.12.	15 497 971	13 239 194

Netto pensjonsforpliktelse	2016	2015
Netto pensjonsforpliktelse 31.12.	2 286 731	3 583 146
Periodisert AGA	436 766	505 224
Netto pensjonsforpliktelse inkl. AGA 31.12.	2 723 496	4 088 369

Årets kostnad - i resultat før andre resultatkomponenter	2016	2015
Verdi av årets pensjonsopptjening (inkl. rente)	558 172	630 954
+ Rentekostnad av pensjonsforpliktelser	449 877	438 859
- Forventet avkastning av pensjonsmidler	-363 616	-335 605
+ Planendring over resultat	0	0
Netto pensjonskostnad	644 433	734 208
+ Periodisert AGA på netto pensjonsforpliktelse	-18 634	30 454
+ AGA på årets innbetaling av pensjonsmidler	109 499	73 069
Netto pensjonskostnad inkl. AGA	735 298	837 731

Aktuarielle gevinster og tap - i totalresultat	2016	2015
i brutto pensjonsforpliktelse inkl. AGA	224 969	-3 342 951
i pensjonsmidler	-1 439 054	1 766 874
Sum aktuarielle gevinster og tap	-1 214 085	-1 576 077

Note 12 Andre forpliktelser

(hele 1000 kr)	2016	2015
Leverandørgjeld	12 009	26 105
Skattetrekk	3 685	3 275
Påleggstrekk	0	4
Annen kortsiktig gjeld/ inngående mva.1)	-712	-3 686
Sum	14 981	25 698

1) Netto fordring pr. 31.12.16, skyldes netto til gode merverdiavgift.

Note 13 Påløpte kostnader

(hele 1000 kr)	2016	2015
Påløpte kostnader	515	189
Påløpt forvaltningshonorar	154	171
Sum	669	360

Note 14 Premiefond

(hele 1000 kr)	2016	2015
Premiefond IB	168 346	197 511
Innbetalt i løpet av året *)	249 222	261 286
Inntektsførte premier	-281 396	-294 048
Garanterte renter overført til fondet	3 367	3 597
Renteresultat overført til premiefondet	0	0
Risikoresultat overført til premiefondet	17 139	0
Premiefond 31.12.	156 678	168 347

*) Alle premieinnbetalinger balanseføres.

Inntektsførte premier:

(hele 1000 kr)	2016	2015
Ordinær premie	195 627	222 055
Reguleringspremie	93 792	85 492
Tilbakeført premie	-8 023	-13 499
Sum premier	281 396	294 048

Note 15 Fast eiendom

(hele 1000 kr)	2016	2015
IB	220 000	195 000
Tilgang/påkost i løpet av året	8 300	19 749
Verdiregulering i løpet av året	41 700	5 251
Utgående balanse 31.12.	270 000	220 000

Herav fordelt til:

Kollektivporteføljen	247 046	201 154
Selskapsporteføljen	22 954	18 846

Pensjonskassen kjøpte i 2005 eiendommen Engene 1, Drammen. Akkumulert anskaffelseskost er 186,2 millioner kroner. Investeringen er en finansplassering på kommersielle vilkår, og bygger på en langsiktig nettogleieavtale frem til 2024 med Drammen kommune. Det er inngått en avtale mellom Drammen kommune og Drammen Eiendom KF om forvaltning, drift og vedlikehold av eiendommen. Eiendommen benyttes ikke av Drammen kommunale Pensjonskasse. Eiendommen regnskapsføres til virkelig verdi i henhold til årsregnskapsforskriften § 3-4 og IAS 40. Eiendommen verdsettes årlig av uavhengig selskap, som har kompetanse til å foreta denne type

verdsettinger og som kjenner lokalkarkedet. Verdsettingen er basert på diskontering av fremtidige kontantstrømmer fra den langsiktige leiekontrakten med Drammen kommune. Til grunn for verdsettingen er det anvendt en diskonteringsrente på 5,8 %. Det ble foretatt oppskrivning av eiendommen i 2016. Eiendommen ble verdiregulert til 270 millioner kroner.

I 2016 er det generert en husleieinntekt på 14,7 millioner kroner. Leieinntekten er i sin helhet mottatt av nærstående part, Drammen kommune.

Netto leieinntekt fra eiendom:

(hele 1000 kr)	Sum	Kollektiv	Selskap
Netto leieinntekt fra eiendom	14 703	13 419	1 284
Sum	14 703	13 419	1 284

Note 16 Resultatanalyse

(hele 1000 kroner)	2016	2015
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	118 816	130 326
Garanterte renter premiereserve	-87 062	-86 459
Garanterte renter premiefond	-3 367	-3 597
Renteresultat (a)	28 387	40 270
Frigjort adm. reserve	5 311	5 134
Løpende administrasjon tillegg	8 685	7 166
Forvaltningskostnader	-3 117	-1 598
Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	-8 431	-10 479
Administrasjonsresultat (b)	2 449	223
Premie til avkastningsgaranti (c)	12 950	37 282
Risikoresultat (d)	34 277	20 695
Resultat av teknisk regnskap før disponering	78 063	98 470
<i>(e)=(a)+(b)+(c)+(d)</i>		
<i>Renteresultat overført til premiereserve</i>	<i>0</i>	<i>-37 315</i>
<i>Renteresultat overført til tilleggsavsetninger</i>	<i>-27 693</i>	<i>-23 650</i>
<i>Renteresultat som overføres til premiefond</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Risikoresultat som overføres til premiefond</i>	<i>-17 139</i>	<i>0</i>
Teknisk resultat	33 231	37 505
Resultat av ikke teknisk regnskap	21 726	9 075
Resultat før skattekostnad	54 957	46 580
Skattekostnad	-7 557	-9 582
Resultat før andre resultatkomponenter	47 400	36 998
Andre resultatkomponenter	911	1 182
Totalresultat	48 311	38 180
Overført til risikoutjevsningsfondet	17 832	0
Overført til opptjent egenkapital	29 568	36 998

Note 17 Kapitalavkastning

Beregnet etter Dietz' modifiserte beregningsmetode for både selskaps- og kollektivporteføljen:

	2016	2015
Verdijustert avkastning ekskl. verdiregulering HTF*)	6,2 %	3,2 %
Verdijustert avkastning inkl. verdiregulering HTF*)	6,0 %	2,9 %
Bokført avkastning	3,3 %	3,7 %

	2014	2013	2012
Verdijustert avkastning ekskl. verdiregulering HTF*)	6,7 %	9,1 %	5,9 %
Verdijustert avkastning inkl. verdiregulering HTF*)	6,6 %	8,8 %	5,9 %
Bokført avkastning	4,4 %	3,7 %	4,7 %

*) Holdt til forfall

Note 18 Obligasjoner som holdes til forfall

(hele 1000 kr)	Bokført verdi 1)	Markedsverdi 1)	Kollektiv	Selskap
Sum obligasjoner holdt til forfall, norske 2)	132 296	140 666	121 049	11 247
Sum	132 296	140 666	121 049	11 247

1) Inkludert opptjent ikke forfalt renteinntekt.

2) Diskresjonær forvaltning, DNB Asset Management (www.dnb.no) og Storebrand Asset Management AS (www.storebrand.no)

Andel børsnoterte obligasjoner: 100 %

Verdijustert avkastning: 6,2 %

Gjennomsnittlig durasjon: 1,26 år.

Note 19 Obligasjoner og renterelaterte derivater

(hele 1000 kr)	Kostpris 1)	Markedsverdi 1)	Kollektiv	Selskap
Obligasjoner norske 2)	1 636 249	1 641 073	1 501 555	139 518
Obligasjoner utenlandske 2)	43 148	43 445	39 752	3 694
Obligasjonsfond utenlandske 3)	1 054 130	1 090 559	997 843	92 715
Sertifikater norske 2)	27 185	27 167	24 858	2 310
Sum obligasjoner	2 760 713	2 802 244	2 564 008	238 236
Renterelaterte derivater 4)		4 065	3 719	346
Sum obligasjoner/derivater	2 760 713	2 806 308	2 567 727	238 582

Andelen av børsnoterte obligasjoner og sertifikater er 100 %. Obligasjonene inngår i aktiv forvaltning, og er klassifisert som «holdt for handelsformål».

- 1) Inkludert opptjent ikke forfalt renteinntekt.
- 2) Diskresjonær forvaltning, DNB Asset Management (www.dnb.no) og Storebrand Asset Management AS (www.storebrand.no)
- 3) Mercer Short Duration Global Bond Fund 1 (Quoniam), Mercer Short Duration Global Bond Fund 2 (Pimco), (www.Mercer.com), Alfred Berg Nordic Investment Grade Inst.(www.alfredberg.no).
- 4) Renterelaterte derivater: Fremtidig renteavtale (Forward Rate Agreement), innebærer avtaler om å betale eller motta forskjellen mellom en fast avtalt rente og en fremtidig rente på et fastsatt beløp for en bestemt periode frem i tid. Denne differansen gjøres opp i begynnelsen av den fremtidige perioden.

Andel børsnoterte selskaper: 100 %

Verdijustert avkastning: 3,0 %

Gjennomsnittlig durasjon: 1,5 år

Pensjonskassens forvaltere anvender renterelaterte derivater for å styre markedsrisikoen knyttet til obligasjonsporteføljen. Bruk av derivater skal ikke øke den totale eksponeringen i de underliggende aktiva. Hensikten er å spare transaksjonskostnader og/eller effektivere transaksjonene mer effektivt. Slike instrumenter øker ikke den underliggende eksponering (gearing) i de underliggende aktiva, og samtlige derivater ved årsslutt ligger innenfor eksisterende rammeverk og forvaltningsinstrukser gitt av styret.

(hele 1000 kr)

Renterelaterte derivater *):

Nominell verdi 252 000

Virkelig verdi 1 214

*) Eksklusiv renteinntekter.

Utenlandske plasseringer er valutasikret.

Note 20 Aksjer og andeler

(hele 1000 kr)	Kostpris	Markedsverdi *)	Kollektiv	Selskap
Storebrand Eiendomsfond 1)	154 265	179 424	164 170	15 254
Alfred Berg Gambak C 2)	203 647	276 710	253 185	23 525
KLP Aksje Global Indeks II 3)	109 000	147 824	135 256	12 567
KLP Aksje Global Indeks III 3)	47 000	80 207	73 388	6 819
KLP Aksje Global Indeks IV 3)	46 000	78 112	71 471	6 641
BG Worldwide Global Alpha 4)	245 384	429 720	393 187	36 533
Nordea Stabile Aksjer Global 5)	75 062	82 981	75 926	7 055
Sum	880 358	1 274 977	1 166 584	108 394

*) Markedsverdi er inkludert opptjent utbytte.

1) Storebrand Eiendomsfond Norge KS (www.storebrand.no)

2) Alfred Berg Kapitalforvaltning AS (www.alfredberg.no)

3) KLP Fondsforvaltning AS (www.klp.no)

4) Baillie Gifford Overseas Limited (www.bailliegifford.com)

5) Nordea Investment Management AB (www.nordea.no)

Forvaltningsstrategien for aksjeinvesteringene følger en moderat risikoprofil.

Andelen av børsnoterte selskaper er 100 %.

Samtlige enkeltaksjer er underlagt aktiv forvaltning, og er klassifisert som «holdt for handelsformål». Pensjonskassens aksjefond er frivillig kategorisert til virkelig verdi over resultatet.

Utenlandske aksjer er ved anskaffelsen bokført til opprinnelig kostpris i valuta, omregnet til norske kroner etter transaksjonsdagens valutakurs. Balansedagens valutakurs benyttes ved fastsettelse av markedsverdi på verdipapirer.

Verdijustert avkastning:

Norske aksjer	6,7 %
Utenlandske aksjer (inkl. valutasikring)	19,8 %
Totalt aksjer	9,8 %
 Storebrand Eiendomsfond Norge KS	 10,3 %

Note 21 Utlån og fordringer

(hele 1000 kr)	2016	2015
Bankinnskudd 1)	58 178	159 244
Påløpt reguleringspremie	0	14 725
Utgående balanse 31.12.	58 178	173 969

Herav bankinnskudd:

Kollektiv	53 232	145 603
Selskap	4 946	13 642
Utgående balanse 31.12.	58 178	159 245

Herav påløpt reguleringspremie:

Kollektiv	0	13 464
Selskap	0	1 261
Utgående balanse 31.12.	0	14 725

1) Bankinnskudd pr. 31.12. er eksklusiv 3,7 millioner kroner i bundne skattetrekksmidler.

Note 22 Kursreguleringsfond

(hele 1000 kr)	Anskaffelses- verdi	Virkelig verdi	Urealisert gevinst	Urealisert tap	Netto gevinst/tap
Aksjefond					
Norske	357 912	453 522	95 610		95 610
Utenlandske	522 446	818 843	296 397	0	296 397
Sum	880 358	1 272 365	392 007	0	392 007
Obligasjoner/fond					
Norske	1 697 708	1 702 810		5 102	5 102
Utenlandske	1 054 130	1 090 559	36 429	0	36 429
Sum	2 751 838	2 793 369	36 429	5 102	41 531
Andre finansielle instrumenter					
Renterelaterte derivater		2 174	2 174	0	2 174
Sum		2 174	2 174	0	2 174
Totalsum	3 632 195	4 067 907	430 609	5 102	435 712
Urealisert kursreserve					435 712
Fond for urealiserte gevinster					36 566
Kursreguleringsfond					399 145

Kollektivporteføljen representerer 91,6 % av urealisert gevinst, mens selskapsporteføljen representerer 8,4 %.

Note 23 Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi

Pensjonskassen klassifiserer virkelig verdi målinger ved å bruke et virkelig verdi hierarki som reflekterer signifikansen av den inputen som brukes i utarbeidelsen av målingene. Virkelig verdi hierarkiet har følgende nivåer:

- Nivå 1: Input er noterte priser (ujusterte) i aktive markeder for identiske eiendeler eller forpliktelser.
- Nivå 2: Input er annet enn noterte priser inkludert nivå 1, som er observerbare for eiendelen eller forpliknelsen.
- Nivå 3: Input for eiendelen eller forpliknelsen, som ikke er basert på observerbare markedsdata (ikke observerbar input).

Nivå 2

Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning består av noterte sertifikater og obligasjoner. Investeringer i aksjefond er plassert i prisingshierarkiet nivå 2. Aksjefondene inneholder investeringer med børsnoterte- og likvide aksjer. Med unntak av statspapirer, er obligasjoner plassert i prisingshierarkiets nivå 2. Dette begrunnes med at det ikke er stor nok omsetning i noen av de børsnoterte instrumentene slik at man ikke til enhver tid kan lese av en markedspris.

Investeringene er verdsatt til offisielle fondskurser fra fondsforvalter.

Pensjonskassens finansielle derivater består av renteswapper. Virkelig verdi innhentes fra motpart og denne er basert på observerbare markedskurser.

Nivå 3

Aksjer og andeler i nivå 3 består av investering i eiendomsfond med underliggende eiendomsinvesteringer. Verdivurderingen av eiendomsfond gjøres på bakgrunn av opplysninger mottatt fra fondsforvalter. Fondsforvalter beregner Net Asset Value (NAV) som legges til grunn for verdifastsettelse.

Eiendeler innregnet til virkelig verdi (hele 1000 kr)	2016	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Aksjer og andeler	1 274 977		1 095 553	179 424
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	2 802 244		2 802 244	
Utlån og fordringer *)	58 178	58 178		
Sum	4 135 399	58 178	3 897 797	179 424

*) Bankinnskudd og fordringer.

Note 24 Realisert gevinst og tap investeringer

(hele 1000 kr)	Gevinster	Tap	Netto gevinst/tap	Kollektiv	Selskap
Aksjer/Aksjefond	3 028	0	3 028	2 763	264
Obligasjoner	10 736	-7 196	3 540	3 231	309
Sum	13 763	-7 196	6 568	5 994	573

Note 25 Verdiendring på investeringer

(hele 1000 kr)	Netto gevinst/tap	Kollektiv	Selskap
Aksjer/Aksjefond	105 823	96 585	9 239
Obligasjoner *)	28 089	25 637	2 452
Eiendom	41 700	38 059	3 641
Sum	175 612	160 281	15 331

*) Inkludert renterelaterte derivater.

Note 26 Andre fordringer

(hele 1000 kr)	2016	2015
Solgte uoppgjorte verdipapirer	31	108
Andre kortsiktige fordringer	39	73
Sum	70	181

Note 27 Pantelån

(hele 1000 kr)		Kollektiv	Selskap
Pantelån pr. 01.01.	22 261	20 368	1 893
Inntektsførte terminavdrag	1 024	937	87
Nye lån	790	723	67
Reduksjon av lånemassen	2 812	2 573	239
Pantelån pr. 31.12.	19 215	17 582	1 634

Pantelån gis til medlemmer av pensjonskassen. Det er ikke satt maksimumsrammer for enkeltengasjementer, men det stilles krav om pantesikkerhet i fast eiendom innenfor 60 % av eiendommens verdi. Det er ikke konstatert tap på pantelån i 2016. Det har ikke vært tapsføringer på pantelån de siste 4 årene.

Verdijustert avkastning: 2,7 %

Note 28 Innskutt egenkapital (kjernekapital)

(hele 1000 kr)	2016	2015
Innskutt egenkapital pr. 01.01.	90 700	80 700
Tilføringer i året	10 000	10 000
Innskutt egenkapital pr. 31.12.	100 700	90 700

Note 29 Opptjent egenkapital

Risikoutjevningssfond

(hele 1000 kr)	2016	2015
Risikoutjevningssfond 01.01.	30 162	30 162
Risikoresultat	17 139	0
Avkastning tilordnet fondet	694	0
Risikoutjevningssfondet pr. 31.12.	47 995	30 162

Risikoutjevningssfondet har som formål å absorbere svingninger i resultatet av forsikringsvirksomheten over tid, ved at resultatet innenfor nærmere bestemte grenser salderes mot risikoutjevningssfondet.

Annen opptjent egenkapital

(hele 1000 kr)	2016	2015
Opptjent annen egenkapital pr. 01.01.	169 972	132 318
Fond for urealiserte gevinster pr. 01.01.	23 405	22 879
Opptjent egenkapital pr. 01.01.	193 377	155 197
Tilført årets resultat for andre resultatkomponenter	29 568	36 998
Endring i andre resultatkomponenter	911	1 182
Opptjent annen egenkapital pr. 31.12.	223 856	193 377

Note 30 Ansvarlig lån (tilleggskapital)

(hele 1000 kr)	Valuta	Lånebeløp	Forfall
Drammen kommune 1)	NOK	25 000	Evigvarende
Drammen kommune 1)	NOK	10 500	Evigvarende
Sum ansvarlig lånekapital	NOK	35 500	

1) Kommunalbankens snittrente for ordinære p.t. lån.

Note 31 Finansiell risiko

Styret har valgt en forvaltningsstrategi med forholdsvis moderat risiko. Med risiko menes i denne sammenheng sannsynligheten for tap i våre aktivas verdi i forhold til tilgjengelig bufferkapital. For å sikre en høyest mulig avkastning i forhold til det valgte risikonivå, har pensjonskassen bygget opp en forvaltningsportefølje som består av obligasjoner, aksjer, eiendom, utlån mot pant i fast eiendom og bankinnskudd.

De ulike aktiva er i varierende grad utsatt for finansiell risiko. Aksjerisiko, eiendomsrisiko, kredittrisiko, renterisiko, valutarisiko og likviditetsrisiko er hovedformene for finansiell risiko disse plasseringene er utsatt for.

Aksje- og eiendomsrisiko

Risiko for tap på aksjer eller eiendom som følge av endringer i markedspriser på finansielle instrumenter. Pensjonskassen har fastsatt allokeringsrammer for å begrense denne type risiko.

Kredittrisiko

Med kredittrisiko menes risiko for at utsteder av et verdipapir eller en lånekunde misligholder sine forpliktelser.

For å holde kredittrisikoen innenfor akseptable rammer, har styret fastsatt krav til kredittverdighet til investeringer som inngår i de finansielle porteføljer og forhåndsgodkjent forvalternes kredittvurderingssystem. Det har ikke vært kreditttap på verdipapirer i DKP. Forskrift om pensjonsforetak setter en maksimal begrensning mot enkeltutsteder på 4 % av forvaltningskapitalen.

Renterisiko

Renterisiko er risiko for verditap på rentebærende instrumenter, som obligasjoner og pengemarkedsplasseringer, på grunn av endringer i det generelle rentenivået.

Pensjonskassen har fastsatt rammer for durasjon for å styre renterisikoen i porteføljen. Pensjonskassens forvaltere anvender renterelaterte derivater for å styre markedsrisikoen knyttet til obligasjonsporteføljen. Hensikten er å effektivisere strategien på en mest mulig effektiv måte uten å øke risikoeksponeringen.

Valutarisiko

Valutarisiko er verdiendringer som følge av svingninger i valutakursene. DKP valuta sikrer alle sine utenlandske plasseringer.

Likviditetsrisiko

Pensjonskassen skal til enhver tid holde en likviditetsreserve som tilsvarer tre måneders pensjonsutbetaling. Pensjonskassen kan på kort varsel omgjøre noe av sine investeringer til likviditet.

Stresstest I, basert på bokførte verdier pr. 31.12.16 viser følgende:

Samlet risiko (hele 1000 kr)	2016
Renterisiko	14,0
Aksjerisiko	416,0
Eiendomsrisiko	112,4
Valutarisiko	0
Kredittrisiko	169,7
Konsentrasjonsrisiko	17,0
Korrelasjonsgevinst - markedsrisiko	-88,6
Forsikringsrisiko	73,5
Motpartrisiko	4,0
Operasjonell risiko	18,6
Korrelasjon total risiko	-54,2
Total risiko	682,3

Bufferkapitalsituasjonen (hele 1000 kr)	2016
Samlet bufferkapital	848,5
Samlet risiko	682,3
Dekning	166,2
Bufferkapitalutnyttelse	80 %

Bufferkapitalutnyttelsen for DKP basert på Finanstilsynets stresstest I er 80 % og ligger innenfor et målsatt nivå på 125 %. Bufferkapitalutnyttelsen viser at DKP har en sterk finansiell stilling.

Note 32 Forsikringsmessig dekning av påløpte pensjonsforpliktelser

Premiereservens utvikling

Avsetning til premiereserven er beregnet til 3 428 millioner kroner.

Administrasjonsreserven kan defineres som «kontantverdien av fremtidige omkostninger ved utbetaling av pensjoner». Dermed skal de årlige omkostninger tilknyttet administrasjon av pensjonister dekkes av administrasjonsreserven.

Bevegelsen i premiereserven er som vist i nedenstående oppstilling:

Tidspunkt	Til dekning av påløpt pensjonsforpliktelse (eksklusiv administrasjonsreserve og erstatningsavsetninger)	Administrasjons- reserve	Erstatnings- avsetning	Til sammen
Pr. 31.12.15	3 133 158	80 168	40 479	3 253 805
Endring 2016	167 401	4 545	2 308	174 254
Pr. 31.12.16	3 300 559	84 713	42 787	3 428 059

For 2016 frigjøres en administrasjonsreserve på 5,3 millioner kroner til dekning av omkostninger for administrasjon av pensjonister.

Endringene i administrasjonsreserven:

(hele 1000 kr)

Administrasjonsreserve IB	80 168
Frigjorte reserver	- 5 311
Avsatt	+ 7 692
Garanterte renter	+ 2 164
Administrasjonsreserve UB	84 713

Stresstest av biometrisk risiko:

Forutsetning	Endringer	Effekt på netto premiereserve (hele 1000 kr)
Dødelighet	-10 %	72 837
Uførhet	+15 %	11 440

Tabellen viser effekten på premiereserve ved en reduksjon i dødelighet på 10 %, og ved en økning i uførehypighet på 15 %. Beregnet med en gjennomsnittlig grunnlagsrente 2,65 %.

Note 33 Solvensmargin

Kravet til solvensmargin bestemmes av størrelsen og sammensetningen av pensjonskassens forpliktelser. Pr. 31.12.16 er kravet beregnet til å utgjøre 145 023 tusen kroner.

(hele 1000 kr)	2016	2015
Solvensmarginkapital	418 158	368 077
Solvensmarginkrav	145 023	138 118
Solvensmargindekning	288 %	266 %

Solvensmarginkapitalens sammensetning	2016	2015
Sum innskutt egenkapital	100 700	90 700
Sum opptjent egenkapital	187 289	169 971
Sum evigvarende ansvarlig lånekapital	35 500	35 500
50 % av tilleggsavsetninger	70 672	56 825
50 % av risikoutjevningfond	23 997	15 081
Solvensmarginkapital	418 158	368 077

Styrets beretning for 2016

Virksomheten

Drammen kommunale Pensjonskasse (DKP) ble etablert i 1911. Pensjonskassen driver i dag sin virksomhet i lokaler i Bragernes Torg 4, Drammen.

DKP har konsesjon til å drive kollektiv pensjonsforsikring i henhold til finansforetaksloven § 2-16.

DKP har som formål å yte pensjoner til medlemmene og deres etterlatte. Målet er å sikre finansieringen av pensjonsutbetalingene på en slik måte at arbeidsgivers tilskudd til pensjonsordningen på lang sikt blir lavest mulig. Dette søkes oppnådd gjennom god kapitalforvaltning og effektiv drift.

DKPs forretningsidé er at DKP skal være det beste alternativet for administrasjon og forvaltning av pensjonsordningen for de ansatte i Drammen kommune og foretak nært tilknyttet kommunens virksomhet.

I tillegg til god kapitalforvaltning og effektiv drift legges det vekt på å yte god service overfor medlemmene, - særlig gjennom informasjon generelt, og ved individuelle henvendelser.

Årsresultat

Styret ser det som sin hovedoppgave å sikre det økonomiske grunnlaget for de fremtidige pensjonsutbetalingene til våre medlemmer, innenfor de myndighetsbestemte kravene for driften av pensjonskassen.

Resultatet i 2016 ble godt, til tross for helt uvanlig lave markedsrenter. DKP fikk et resultat før andre resultatkomponenter på 47,4 millioner kroner, mot 37,0 millioner kroner i 2015.

Resultatet på kollektiv- og selskapsporteføljen er fordelt på følgende resultatelementer:

Mill. kr	2016	2015
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	118,8	130,3
Garanterte renter	-90,4	-90,0
Renteresultat (a)	28,4	40,3
Administrasjonsresultat (b)	2,4	0,2
Premie til avkastningsgaranti (c)	12,9	37,3
Risikoresultat (d)	34,3	20,7
Resultat av teknisk regnskap før disponering (a)+(b)+(c)+(d)	78,0	98,5
Renteresultat overført til tilleggsavsetninger	-27,7	-23,7
Risikoresultatet overført til premiefondet	-17,1	0,0
Renteresultat overført til premiereserve	0	-16,6
Risikoresultatet overført premiereserve	0	-20,7
Resultat kollektivporteføljen	33,2	37,5
Resultat selskapsporteføljen	21,7	9,1
Resultat før skattekostnad	54,9	46,6
Skattekostnad	-7,5	-9,6
Resultat før andre resultatkomponenter	47,4	37,0
Disponering av resultatet :		
Overført til risikoutjevningsfondet	17,8	0,0
Overført til opptjent egenkapital	29,7	37,0

Verdijustert avkastning på samlet portefølje var 6,2 prosent, mot 3,2 prosent i 2015.

Styret mener at årsregnskapet gir et korrekt bilde av DKPs eiendeler og gjeld. Pensjonskassen har en god økonomisk og finansiell stilling som gir grunnlag for fortsatt drift.

Forsikringsvirksomheten

Medlemskap

DKP er pensjonsordningen for Drammen kommunes arbeidstakere. Andre foretak som har nær tilknytning til kommunen kan også ha pensjonsordning i DKP. Dette omfatter blant annet stiftelser og foretak kommunen har eller har hatt eierandel i.

Ved utgangen av 2016 hadde følgende foretak forsikringsavtale med DKP:

1. Drammen kommune
 - Drammen Drift KF
 - Drammen Eiendom KF
 - Drammen Parkering KF
 - Drammen Kjøkken KF
 - Drammensbadet KF
2. Drammen Fjernvarme AS
3. Drammen Kino AS
4. Glitrevannverket IKS
5. Drammensregionens Brannvesen IKS
6. Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS
7. Legevakta i Drammensregionen IKS
8. Vestviken 110 IKS
9. Drammensregionens interkommunale Havnevesen
10. Drammen Kirkelige Fellesråd
11. Drammen kommunale Pensjonskasse

Etter Hovedtariffavtalen innen KS-området skal alle som arbeider i kommunen og kommunale virksomheter med pensjonsordning i DKP meldes inn i pensjonskassen uansett stillingsstørrelse.

Unntatt fra medlemskap er ansatte som arbeider på pensjonistvilkår og ansatte som ved tiltredelsen hadde mindre enn 3 år igjen til oppnådd aldersgrense for stillingen. Offentlig godkjente lærere og sykepleiere, som er innlemmet i henholdsvis Statens Pensjonskasse og KLP, er heller ikke omfattet av ordningen.

Pensjonsytelser

DKPs pensjonsytelser følger av Hovedtariffavtalen innen KS - området.

Ved full opptjeningsstid på 30 år vil utbetalingene av alderspensjon utgjøre garantert (for årskullene født før 1959) 66 prosent av sluttlønn opptil 12 G inkludert folketrygdens ytelser. For medlemmer født i 1959 eller senere vil alderspensjon kunne bli lavere enn 66 prosent som følge av at levealdersjustering også gjelder innenfor den offentlige pensjonsordningen.

I tillegg til alderspensjon omfatter pensjonsytelsene uførepensjon, ektefellepensjon og barnpensjon. Etterlattepensjonene ble gjort om til nettoytelser for tilfeller inntrådt etter 2001. Uførepensjon var t.o.m. 2014 en bruttoordning med 66 prosent nivå. Fra 01.01.15 ble også denne ytelsen utformet som en nettoordning.

Ordningen gir også mulighet til å tegne fortsettelsesforsikring til fratrådte medlemmer.

Ved fratreden uten rett til straks begynnende pensjon, gir 3 års medlemsstid eller mer en oppsatt rett til fremtidig pensjon.

Alderspensjon/ AFP reguleres årlig i samsvar med lønnsvekst, fratrasket 0,75 prosentpoeng. Uførepensjon, etterlattepensjon og oppsatte pensjonsrettigheter reguleres med lønnsvekst.

Pensjonene fra DKP, med unntak av uførepensjon/ midlertidig uførepensjon, samordnes med andre offentlige pensjons- og trygdeytelser i henhold til samordningsloven med tilhørende forskrifter. Uførepensjon/ midlertidig uførepensjon er en nettoordning og samordnes således ikke med andre ytelser.

DKP er deltaker i Overføringsavtalen sammen med Statens Pensjonskasse og de øvrige pensjonsordningene i offentlig sektor. Avtalen sikrer at arbeidstakere, som har vært medlem av flere offentlige pensjonsordninger, får pensjon fra siste ordning som om de hele tiden hadde vært medlem av én og samme ordning. Overføringsavtalens sikringsordning sikrer pensjonsrettighetene opparbeidet hos en arbeidsgiver som opphører. Administrasjon av Overføringsavtalen og Sikringsordningen finansieres av arbeidsgiver ved egen avgift.

Pensjonsutbetalingene til egne pensjonister (ekskl. AFP 62 - 64 år) økte fra 142,5 millioner kroner i 2015 til 147,0 millioner kroner i 2016, en økning på 3,2 prosent. Etter refusjon til/fra andre pensjonsordninger og arbeidsgivere, var netto pensjonsytelser 132,8 millioner kroner.

Avtalefestet pensjon AFP 62–64 år er en tariffavtalt arbeidsgiverpensjon som beregnes og utbetales av pensjonskassen, men som i sin helhet finansieres av arbeidsgiver.

DKP innregner pensjonsforpliktelsene for egne ansatte etter IAS 19.

Utviklingen i pensjonsbestanden

	2016	2015	Endring
Aktive medlemmer	4 833	4 577	+ 306
Oppsatte rettigheter	9 074	8 856	+ 218
Pensjonister	3 259	3 064	+ 195
Alderspensjonister	2 032	1 875	+ 157
Uførepensjonister	688	676	+ 12
Enke(manns)pensjonister	337	332	+ 5
Barnepensjonister	202	181	+ 21
Sum medlemmer	17 166	16 497	+ 719

Ved utgangen av 2016 hadde pensjonskassen registrert 688 uførepensjonister, en økning på 12 personer fra året før. Av de 676 uførepensjonistene som var registrert i 2015, forble 609 uføre, 12 gikk tilbake til yrkesaktivt arbeid, 5 gikk over på oppsatte pensjonsrettigheter, 47 gikk over på alderspensjon eller AFP- ytelse, og 3 personer døde. 45 yrkesaktive og 34 fratrådte medlemmer ble uføre i 2016.

Premieforhold

Premiesatsen for 2016 var 14,0 prosent, inkludert arbeidstakers andel på 2 prosent. Tilsvarende premiesats gjelder også for folkevalgte.

Kostnaden knyttet til lønns- og G-regulering for 2016 utgjorde 94 millioner kroner.

Totale innbetalinger til premiefondet var 249 millioner kroner. Premieinntekter som er ført over resultatet utgjorde 281 millioner kroner.

Pensjonsforpliktelser

Generelt skal de forsikringstekniske forutsetninger gi uttrykk for realistiske forventninger om fremtidig utvikling av pensjonsutbetalingene til pensjonskassen, samtidig som det er ønskelig med sikkerhetsmarginer. Pensjonskassens beregningsgrunnlag er utformet i overensstemmelse med dette.

DKP anvender en dynamisk dødelighetstariff, K2013, og er fullfinansiert i tråd med denne.

Premiereserven til dekning av pensjonskassens forpliktelser er 3 428 millioner. Premiereserven er beregnet med en grunnlagsrente på 2,65 prosent.

Risikoutjevsningsfondet har som formål å absorbere svingninger i resultatet av forsikringsvirksomheten over tid, ved at risikoresultatet innenfor nærmere bestemte grenser kan salderes mot risikoutjevsningsfondet. Risikoutjevsningsfondet utgjør 48 millioner kroner i 2016.

Kapitalforvaltning

Formålet med kapitalforvaltningen er å sørge for at pensjonskassens eiendeler investeres slik at det oppnås best mulig avkastning innenfor forsvarlige risikorammer og det til enhver tid gjeldende regelverk. Kapitalforvaltningen har som mål at pensjonskassen har en forsvarlig egenkapital, bufferkapital og likviditet til å sikre avtalte pensjoner til enhver tid, samt å gi en avkastning som reduserer behovet for innbetalinger fra arbeidsgiverne. Dette gjøres ved å optimalisere den finansielle risikoen i investeringsporteføljen gitt forpliktelser og tilgjengelig bufferkapital.

Årlig finansresultat, eller tidligere avsatte regnskapsreserver, skal minimum dekke de årlige finanskostnader (grunnlagsrenten).

Retningslinjer for kapitalforvaltningen

Styret har utarbeidet strategi og retningslinjer for kapitalforvaltningen, som blir revidert minst én gang i året. Denne fastsetter hovedsakelig strategi for plassering av finansielle midler til pensjonskassen, risikorammer og krav til løpende oppfølging. Strategi og retningslinjer skal sikre at pensjonskassen oppnår en god avkastning med en risiko som er tilpasset styrets risikovilje og pensjonskassens risikobærende evne.

For 2016 er det kun foretatt mindre justeringer av investeringsstrategien. Målsatt eksponering i utenlandske obligasjoner er økt fra 20 prosent til 25 prosent. Norske obligasjoner er redusert tilsvarende. Økningen i utenlandske obligasjoner er gjort blant annet for å oppnå en ytterligere spredning av risikoen.

Aktivafordeling

Pensjonskassens midler deles inn i selskaps- og kollektivportefølje, som forvaltes samlet.

Aktivafordeling pr. 31.12.	Markedsverdier % 2016	Markedsverdier % 2015
Eiendom og Eiendomsfond	9,8	9,2
Norske aksjer og andeler	6,0	5,5
Globale aksjer og andeler	17,9	16,7
Norske obligasjoner som holdes til forfall	3,2	4,9
Norske obligasjoner og derivater	37,6	42,7
Utenlandske obligasjoner	23,9	17,0
Bankinnskudd	1,2	3,5
Utlån til medlemmer	0,4	0,5
Sum	100,0	100,0

All kapitalforvaltning er satt ut til eksterne forvaltere etter mandater som er godkjent av styret.

Alle investeringer i aksjer og utenlandske obligasjoner måles mot brede og anerkjente indekser. Norske obligasjoner måles mot statsobligasjonsindekser i mangel av andre relevante indekser.

Obligasjoner

Beholdningen av rentebærende verdipapirer bestod ved årsskiftet av norske obligasjoner og sertifikater ført som omløpsmidler, norske hold til forfall (HTF) obligasjoner, samt utenlandske obligasjoner og sertifikater ført som omløpsmidler. Rentebindingstiden i anleggsporteføljen, uttrykt ved durasjon, lå ved utgangen av 2016 i gjennomsnitt på 1,26 år, mens rentebindingen i omløpsporteføljen var 1,52 år.

I 2016 benyttet DKPs forvaltere i begrenset grad finansielle derivater som en integrert del av finansforvaltningen til styring av verdipapirporteføljens risikoeksponering. Hensikten er å få en mer dynamisk forvaltning som gjør at transaksjoner effektueres mer effektivt, uten å øke markedsrisikoen.

Aksjer

Aksjeporteføljen var fordelt med 1/3 i norske, og 2/3 i utenlandske aksjer.

Eiendom

Porteføljen bestod av én direkte investering, eiendommen Engene 1, Drammen. Eiendomsverdien ble i 2016 fastsatt til 270,0 millioner kroner, en verdiregulering på 41,7 millioner kroner i 2016.

Pensjonskassen har i tillegg investert i ett eiendomsfond. Det er ingen belåning i eiendomsfondet.

Utlån til medlemmer

DKP tilbyr pantelån til pensjonskassens medlemmer. Utgangspunktet for tilbudet er at pantelån er et plasseringsalternativ ved kapitalforvaltningen med sikte på en best mulig forvaltning av pensjonskassens midler. Det er ikke satt maksimumsrammer for enkeltengasjementer, men det stilles krav om pantesikkerhet i fast eiendom innenfor 60 prosent av eiendommens verdi.

Utlånsrenten var 2,5 prosent pr. 31.12.16, mot 3,1 prosent pr. 31.12.15.

I likhet med de 4 siste årene, har det ikke vært tap på utlånsvirksomheten i 2016.

Avkastning

Pensjonskassen forvaltet ved utgangen av året 4,6 milliarder kroner.

Verdijustert avkastning ekskl. verdiregulering HTF *)	6,2 %
Verdijustert avkastning inkl. verdiregulering HTF *)	6,0 %
Bokført avkastning	3,3 %

*) Holdt til forfall

Finansiell risiko

Styret har valgt en forvaltningsstrategi med forholdsvis moderat risiko. Med risiko menes i denne sammenheng sannsynligheten for tap i våre aktivas verdi i forhold til tilgjengelig bufferkapital. For å sikre en høyest mulig avkastning i forhold til det valgte risikonivå, har pensjonskassen bygget opp en forvaltningsportefølje som består av obligasjoner, aksjer, eiendom, utlån mot pant i fast eiendom og bankinnskudd.

De ulike aktiva er i varierende grad utsatt for finansiell risiko. Aksjerisiko, eiendomsrisiko, kreditt risiko, renterisiko, valutarisiko og likviditetsrisiko er hovedformene for finansiell risiko disse plasseringene er utsatt for.

Aksje- og eiendomsrisiko

Risiko for tap på aksjer eller eiendom som følge av endringer i markedspriser på finansielle instrumenter. Pensjonskassen har fastsatt allokeringsrammer for å begrense denne type risiko.

Kreditt risiko

Med kreditt risiko menes risiko for at utsteder av et verdipapir eller en lånekunde misligholder sine forpliktelser.

For å holde kreditt risikoen innenfor akseptable rammer, har styret fastsatt krav til kredittverdighet til investeringer som inngår i de finansielle porteføljer og forhåndsgodkjent forvaltners kredittvurderingssystem. Det har ikke vært kreditttap på verdipapirer i DKP. Forskrift om pensjonsforetak setter en maksimal begrensning mot enkeltutsteder på 4 prosent av forvaltningskapitalen.

Renterisiko

Renterisiko er risiko for verditap på rentebærende instrumenter, som obligasjoner og pengemarkedsplasseringer, på grunn av endringer i det generelle rentenivået.

Pensjonskassen har fastsatt rammer for durasjon for å styre renterisikoen i porteføljen. Pensjonskassens forvaltere anvender renterelaterte derivater for å styre markedsrisikoen knyttet til obligasjonsporteføljen. Hensikten er å effektivisere strategien på en mest mulig effektiv måte uten å øke risikoeksponeringen.

Valutarisiko

Valutarisiko er verdiendringer som følge av svingninger i valutakursene. DKP valutasikrer alle sine utenlandske plasseringer.

Likviditetsrisiko

Pensjonskassen skal til enhver tid holde en likviditetsreserve som tilsvarer tre måneders pensjonsutbetaling. Pensjonskassen kan på kort varsel omgjøre noe av sine investeringer til likviditet.

Risikostyring og soliditet

Det stilles strenge regulatoriske krav til hvordan kapitalen kan investeres, og hvordan pensjonskassen utøver sin forvaltning. Pensjonskassens finansielle risiko styres blant annet gjennom oppfølging og rapportering av etablerte overordnede mål knyttet til bufferkapitalutnyttelse i stresstest I og II, i tillegg til solvensmarginkrav.

DKPs soliditetskapital var god ved utgangen av året. Soliditetskapitalen består av egenkapital, risikoutjevningfond, tilleggsavsetninger kursreserver på hold til forfall portefølje og kursreserver på finansielle omløpsmidler. Drammen kommune tilførte 10 millioner kroner til innskutt egenkapital i 2016. Pensjonskassens opptjente egenkapital ble tilført 48,3 millioner kroner, inkludert 13,2 millioner kroner i fond for urealiserte gevinster. Solvensmargindekningen var på 288,3 prosent pr. 31.12.16.

Finanstilsynet følger opp pensjonskassene hvert halvår ved stresstest. Den skal vise tapspotensialet i 99,5 av årene opp mot tilgjengelig kapital for å dekke disse tapene. I henhold til stresstesten for fjerde kvartal 2016 var DKPs tilgjengelige kapital 848,5 millioner kroner, mens samlet tapspotensiale var 682,3 millioner kroner. Dette tilsvarer en bufferkapitalutnyttelse på 80 prosent, som anses å være særdeles god. Beregningene forutsetter at rentegarantipremier videreføres på dagens nivå.

Styret har fastsatt risikomål- og rammer for å bidra til å sikre at risikoene knyttet til både forsikrings- og kapitalforvaltningen holdes innenfor en akseptabel balanse mellom utvikling, avkastning og risiko. Overordnet har pensjonskassen et risikomål for bufferkapitalutnyttelse på maksimalt 125 prosent for stresstest I. Styret har i tillegg etablert rammer for sin målsatte risiko innenfor risikotypene markedsrisiko, forsikringsrisiko, motpartsrisiko og operasjonell risiko. Markedsrisikoen er den dominerende faktor i DKP, og er knyttet til at selskapets og kundenes midler er plassert i finansielle instrumenter og eiendom. DKP blir dermed eksponert mot markedsrisiko som følge av endring i rentemarkedet, aksjemarkedet, eiendomsmarkedet og endring av kredittmarginer.

Likviditetsrisikoen vurderes som lav. Med unntak av investeringer i eiendomsfond og obligasjoner som er ment holdt til forfall, er pensjonskassens eiendeler plassert i verdipapirer som i normale markeder raskt kan omgjøres til kontanter.

Risikorapportering

Styrets utarbeidede mål og retningslinjer for kapitalforvaltningen forutsetter at midlene skal forvaltes etter kriteriene sikkerhet, risikospredning, likviditet og avkastning. Kapitalforvaltningen skal særlig ivareta sikkerheten over tid, som følge av pensjonskassens langsiktige forpliktelser. Det er gitt rammer for hvilke typer verdipapirer det kan investeres i. Det er også gitt bestemmelser for hvor mye som kan plasseres i de enkelte aktivaklassene og i en enkelt institusjon eller foretak.

Styret får kvartalsvis rapportering om avkastningen av kapitalen og oversikt over vesentlige endringer i porteføljene. Avkastningen som oppnås blir løpende målt i forhold til relevante referanseindekser. Soliditetsanalyser utarbeides kvartalsvis.

Styret har etablert avtale med Mercer AS om kvartalsvis leveranse av uavhengig overvåking og rapportering av kapitalforvaltningen i pensjonskassen.

Organisasjon, administrasjon og drift

Konsesjon og selskapsvedtekter

DKP har konsesjon til å drive virksomhet som pensjonskasse i henhold til finansforetaksloven § 2-16.

Selskapsvedtekter for DKP ble vedtatt av styret 17.02.10, og godkjent av Finanstilsynet 17.03.10. Vedtektene er sist endret 19.12.16. Finanstilsynet godkjente endringer 29.12.16.

Forsikringsavtale/-vilkår

Forholdet mellom DKP og forsikringstakerne (Drammen kommune og øvrige foretak) er basert på forsikringsavtaler som regulerer ytelser og vilkår. Forsikringsvilkårene regulerer pensjonsrettigheter og finansiering av pensjonsforpliktelsene.

Forsikringsvilkårene ble sist endret fra 01.01.15.

Administrasjon og drift

Pensjonskassen er en egen juridisk enhet med eget styre. Styret er pensjonskassens øverste organ.

Styret består av:

Knut Magne Ore (leder)	oppnevnt av bystyret
Margrethe Smith (nestleder)	oppnevnt av bystyret
Trond Julin	oppnevnt av bystyret
Arne H. Kristoffersen	medlemsrepresentant
John Ole Olsen	medlemsrepresentant

Styret har avholdt 7 møter, samt 1 heldags styreseminar.

Pensjonskassens revisor, Atle Terum, Ernst & Young AS, og ansvarshavende aktuar, Johann Despriée, Aktuarfirmaet Lillevold & Partners AS, har deltatt samtidig på 2 møter.

Ved utløpet av 2016 hadde pensjonskassen 5 fast ansatte medarbeidere. Som følge av kjøp/ salg av tjenester fra/til Buskerud fylkeskommunale pensjonskasse utgjorde bruk av personalressurser 4,1 årsverk.

Fordelingen mellom kjønn i styret er 1 kvinne og 4 menn. I administrasjonen var fordelingen mellom kvinner og menn henholdsvis 4 og 1.

Pensjonskassen har fast samarbeid med profesjonelle rådgivere innenfor aktuarielle og finansielle tjenester.

DKP har etablert et samarbeid med Buskerud fylkeskommunale pensjonskasse (BFPK), som innebærer at daglig leder for DKP er daglig leder for begge pensjonskasser. Kassene er samlokalisert. Intensjonen er å skape et større og bredere fagmiljø og oppnå en mer kostnadseffektiv drift. Dette endrer ikke DKPs status som selvstendig juridisk enhet.

Samarbeidet med BFPK bidrar til å redusere administrasjonskostnadene.

Det har ikke inntruffet noen yrkesskader ved kontoret. Sykefraværet var 2,5 prosent. Styret anser at arbeidsmiljøet er godt.

DKPs virksomhet er ikke av en slik karakter at den forurenser det ytre miljø.

Samfunnsansvar

DKPs samfunnsansvar er i første rekke å levere offentlig tjenstepensjon på en kostnadseffektiv måte.

I forvaltningen av DKPs midler har styret valgt som et minimum å følge de krav som til enhver tid er pålagt Statens pensjonsfond utland (SPU), herunder også FN Global Compact. Styret har løpende fokus på klimavennlige og bærekraftige investeringer. Pensjonskassen har en regelmessig vurdering og oppfølging av DKPs kapitalforvalters kriterier på dette området, og disse følger utviklingen i de generelle normene til klima over tid.

Styret har vedtatt etiske retningslinjer som skal gjelde for DKPs ansatte, styremedlemmer og andre som handler på vegne av pensjonskassen. De etiske retningslinjene for DKP stiller krav om å opptre i samsvar med allmenne etiske normer og gjeldende lovverk. Formålet med DKPs etiske retningslinjer og regler er å øke tilgjengeligheten til, og derved også bevisstheten om, de etiske normer og regler som ligger til grunn for pensjonskassens virksomhet.

DKP er en pensjonsleverandør som forvalter offentlig tjenstepensjon. Det er et samfunnsansvar at våre medlemmer har trygghet i fremtidige pensjonsutbetalinger.

Fremtidsutsikter

Pensjonskassens viktigste oppgave er å sikre grunnlaget for fremtidige pensjonsutbetalinger, innen de lovpålagte rammene for driften. For styret betyr det å sikre best mulig avkastning innenfor forsvarlige risikorammer. Dagens situasjon gir imidlertid en del betydelige utfordringer.

Et fortsatt lavt rentenivå er en utfordring i forhold til å oppnå tilstrekkelige avkastningsresultater og oppfylle rentegarantien for pensjonskassen med stor andel av finansporteføljen i rentebærende instrumenter. En gunstig utvikling i andre markeder, som aksjer og eiendom, vil derfor ha stor betydning for buffersituasjonen fremover.

En annen utfordring er knyttet til nødvendigheten av å bygge egenkapitalen i takt med den forventede veksten i pensjonsmidlene. For å ivareta en forutsigbarhet hos pensjonskassen og Drammen kommune som sponsor, utarbeides det årlig analyser over utviklingen av egenkapitalbehovet i et fire års perspektiv. Drammen bystyre har på grunnlag av dette vedtatt et egenkapitalinnskudd i DKP på 10 millioner kroner i 2017, og har gjennom behandlingen av kommunens økonomiplan, lagt til grunn en årlig egenkapitaltilførsel på 10 millioner kroner i perioden 2018 – 2020.

En god soliditet er en forutsetning for å kunne ta en begrenset investeringsrisiko, og samtidig ha risikobærende evne til å tåle svingninger i finansresultatene.

Drammen kommune har sammen med Svelvik og Nedre Eiker besluttet å danne en ny storkommune. Det forventes at det allerede i 2017 vil bli igangsatt et utredningsarbeid som kan gi beslutningsgrunnlag for om man skal ha egen kommunal pensjonskasse eller om den nye kommunen skal bruke KLP. DKPs rolle i denne prosessen vil være å presentere relevante og balanserte data som kan bidra til å gi beslutningstakerne et best mulig vurderingsgrunnlag.

Styret vil i sitt arbeid fremover fortsatt ha stor oppmerksomhet på god service og informasjon til medlemmene, Drammen kommune og øvrige tilknyttede foretak.

Takk

Styret vil få takke administrasjonen og samarbeidspartnere for et godt samarbeid og en utmerket innsats i året som er gått.

Drammen, 30. mars 2017

Styret for Drammen kommunale Pensjonskasse

Knut M. Ore
Styreleder

Margrethe Smith
Nestleder

Trond Julin

Arne H. Kristoffersen

John Ole Olsen

Wenche Øverås
Direktør

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til styret i Drammen kommunale Pensjonskasse

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Drammen kommunale Pensjonskasse som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap, oppstilling av endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av pensjonskassens finansielle stilling per 31. desember 2016, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av pensjonskassen i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i pensjonskassens årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og administrerende direktør (ledelsen) er ansvarlig for øvrig informasjon. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den ellers viser seg å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til pensjonskassens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle pensjonskassen eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig

dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av pensjonskassens interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om pensjonskassens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at pensjonskassens evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av pensjonskassens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Drammen, 30. mars 2017
ERNST & YOUNG AS

Atle Terum
statsautorisert revisor

AKTUARFIRMAET LILLEVOLD & PARTNERS AS

Aktuar Pål Lillevold

Aktuar Johann Despriée

Aktuarberetning

Til styret i Drammen kommunale pensjonskasse.

Aktuaren skal sørge for at pensjonskassen til enhver tid blir drevet på en forsikringsteknisk ansvarlig måte. I henhold til dette har aktuaren vurdert den forsikringstekniske situasjon for pensjonskassen pr. 31.12.2016.

Etter vår vurdering er de forsikringstekniske avsetninger i balansen pr. 31.12.2016 fastsatt i samsvar med gjeldende lover og regler.

Det forsikringstekniske oppgjør pr. 31.12.2016 er basert på data mottatt fra pensjonskassen.

I premiereserve er det til sammen avsatt 3.428 millioner kroner. Satsen for administrasjonsavsetning i premiereserven er 4%.

Pensjonskassen benytter dynamisk dødelighetsgrunnlag for kollektiv pensjonsforsikring (K2013) med virkning fra 1. januar 2014.

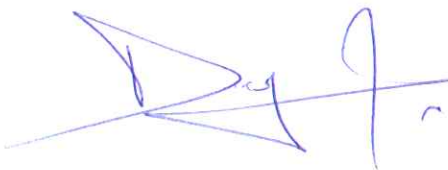
Teknisk resultat for 2016 utgjør 78,1 millioner kroner og fordeles slik:

Administrasjonsresultat	2,5 millioner kroner
Risikoresultat	34,3 millioner kroner
Renteresultat	28,4 millioner kroner
Premie for avkastningsgaranti	12,9 millioner kroner

I forbindelse med årsoppgjøret for 2016 har styret i pensjonskassen besluttet å overføre 27,7 millioner kroner til tilleggsavsetninger. Av gjenværende resultat er 17,1 millioner kroner overført til premiefondet, 17,8 millioner kroner til risikoutjevningsfondet og 15,4 millioner kroner til annen opptjent egenkapital.

Oslo, 30. mars 2017

For Aktuarfirmaet Lillevold & Partners AS

Johann F.F. Despriée

Aktuar